

สรุปคำบรรยายโครงการอบรมเชิงวิชาการ เรื่อง “การฝึกอบรมวิชาครู รุ่นที่ 1 (1/2558)”

หัวข้อ “หลักการศึกษาระดับอุดมศึกษา”

และ “หลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา”

โดย รศ.ดร.นัตยา ปิรันธนานนท์

เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2558

ณ ห้องบรรยาย 3 อาคารอำนวยการ ชั้น 3

หลักการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ (พ.ศ. 2559 - 2563)

- ผู้เรียนเป็นคนดี
- มีความรู้ ความสามารถตามหลักสูตร
- ระดับบัณฑิตศึกษามีผลงานตีพิมพ์และเผยแพร่
- การให้บริการวิชาการ/วิชาชีพ ที่ส่งผลต่อ คณะ/สถาบัน/ชุมชน/สังคม
- การช่วยเหลือชุมชน
- การพัฒนาสุนทรียภาพ ความเป็นไทย
- อัตลักษณ์นักศึกษา
- เอกลักษณ์คณะ
- การสื่อสารภาษาอังกฤษ

คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา 2557-2561

- ตัวบ่งชี้ที่ 1.7 กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการบูรณาการกับงานวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

- กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่กำหนดใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ตัวบ่งชี้ที่ 1.11: คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา TQF : HEd

- มคอ.1
- มคอ.2
- มคอ.3-4
- มคอ.5-6
- มคอ.7

มาตรฐานผลการเรียนรู้

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม
2. ด้านความรู้
3. ด้านทักษะทางปัญญา
4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
6. ด้านทักษะพิสัย (ถ้ามี)

โครงสร้างหลักสูตร หลักสูตรอุดมศึกษา

ระดับปริญญาตรี

- หมวดวิชาศึกษาทั่วไป
- หมวดวิชาเฉพาะ
- หมวดวิชาเลือกเสรี

ระดับปริญญาโท

- แผนก ก 1 : วิทยานิพนธ์
- แผนก ก 2 : รายวิชาและวิทยานิพนธ์
- แผนก ข : รายวิชาและการค้นคว้าอิสระ

ระดับปริญญาเอก

- แบบ 1.1 จากโท สู่ออก วิทยานิพนธ์
- แบบ 1.2 จากตรี สู่ออก วิทยานิพนธ์
- แบบ 2.1 จากโท สู่ออก รายวิชาและวิทยานิพนธ์
- แบบ 2.2 จากตรี สู่ออก รายวิชาและวิทยานิพนธ์

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

- หมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้มีความรอบรู้ อย่างกว้างขวาง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ

- ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม พร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก

- สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการใดๆก็ได้

- โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ในสัดส่วนที่เหมาะสม

- เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

- มีเจตนารมณ์เพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยให้ศึกษารายวิชาต่างๆจนเกิดความซาบซึ้งและสามารถติดตามความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้นได้ด้วยตนเอง

- การจัดการเรียนการสอนควรจัดให้มีเนื้อหาวิชาที่เบ็ดเสร็จในรายวิชาเดียว ไม่ควรมีรายวิชาต่อเนื่องหรือรายวิชาชั้นสูงอีก

- และไม่ควรนำรายวิชาเบื้องต้นหรือรายวิชาพื้นฐานของวิชาเฉพาะมาจัดเป็นวิชาศึกษาทั่วไป

1. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
2. กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์
3. กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์
4. กลุ่มวิชาภาษา

การเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

งานของอาจารย์ผู้สอน จาก มคอ. และ QA

1. จัดทำ มคอ.3 และ 4 ก่อนการเปิดสอนในแต่ละภาคการศึกษา
2. จัดทำ Course syllabus ให้ทันก่อนเปิดสอน
3. จัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมมาตรฐานผลการเรียนรู้ ตามกำหนดไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร (มคอ. 2) และที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. ให้นักศึกษาประเมินการเรียนการสอน
5. อาจารย์ผู้สอนต้องประเมินการสอนของตนเอง
6. ทวนสอบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ ที่กำหนดใน มคอ. 3 และ 4
7. จัดทำ มคอ. 5- 6 เสนอต่อผู้ประสานงานหลักสูตรหรือผู้รับผิดชอบหลักสูตรตามเวลาที่กำหนด ภายใน 30 วัน หลังสิ้นสุดภาคการศึกษาที่เปิดสอน
8. มีการพัฒนาทางวิชาการ และ/หรือวิชาชีพ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง อย่างต่อเนื่อง
  - วิธีการจัดการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - วิธีการวัดและประเมินผลการศึกษา
9. มีการประกาศหลักเกณฑ์การพัฒนาอาจารย์อย่างชัดเจน รวมทั้งติดตาม ประเมินผลจากการพัฒนา

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เพื่อเป็นพลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

สาเหตุที่ต้องพัฒนาคุณภาพการอุดมศึกษา

1. ต้องพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. การเปลี่ยนแปลงสังคมสู่สังคมเศรษฐกิจ ฐานความรู้ของโลกปัจจุบัน Knowledge Based Economy

3. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร

4. การเคลื่อนย้ายของนักศึกษา ครู อาจารย์ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualifications Framework for Higher Education; TQF: HEd) เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

หลักการที่สำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

1. มุ่งเน้นที่มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตในแต่ละคุณวุฒิ/ปริญญาของสาขาวิชาต่างๆ
2. เพื่อประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้สังคมได้เข้าใจและมั่นใจในกระบวนการผลิตบัณฑิต
3. มุ่งให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบัน อุดมศึกษาทุกแห่งของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

มาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการศึกษา

มาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้าน มีดังนี้

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม
2. ด้านความรู้
3. ด้านทักษะทางปัญญา
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี

มาตรฐานผลการเรียนรู้ หมายถึง ข้อกำหนดเฉพาะซึ่งเป็นผลที่สถาบันอุดมศึกษามุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นจากการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ที่ได้รับการพัฒนาระหว่างการศึกษาจากการเรียนและการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้ทั้งในและนอกหลักสูตร

มาตรฐานผลการเรียนรู้ของคุณวุฒิระดับปริญญาตรี

1.ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ผู้เรียนระดับปริญญาตรีจะต้องสามารถจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพโดยใช้การวินิจฉัยทางค่านิยม ทางศีลธรรม ทางความรู้สึกของผู้อื่น ค่านิยมพื้นฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ แสดงออก

ซึ่งพฤติกรรมทาง ด้านคุณธรรม จริยธรรมระดับสูง เช่น มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละเป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจผู้อื่นและเข้าใจโลกเป็นต้น

2. ด้านความรู้

ผู้เรียนระดับปริญญาตรีต้องมีองค์ความรู้ในสาขาวิชาอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ ตระหนักรู้หลักการและทฤษฎีในองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าของความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชา และตระหนักถึงงานวิจัยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและการต่อยอดองค์ความรู้ ส่วนหลักสูตรวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติ จะต้องตระหนักในธรรมเนียมปฏิบัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์

3. ด้านทักษะทางปัญญา

ผู้เรียนระดับปริญญาตรีต้องสามารถค้นหาข้อเท็จจริง ทำความเข้าใจและสามารถประเมินข้อมูล แนวคิดและทฤษฎีใหม่ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและงานอื่นๆ ด้วยตนเอง สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงทฤษฎี ประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติและผลกระทบจากการตัดสินใจ สามารถใช้ทักษะและความเข้าใจอันถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพ สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ นักศึกษาสามารถใช้วิธีการปฏิบัติงานประจำและหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

เป็นผลการเรียนรู้ที่มีส่วนช่วยและเอื้อต่อการแก้ปัญหาในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจนและต้องใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของตนเองและของกลุ่ม มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาตนเองและอาชีพอย่างต่อเนื่อง

5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข

สามารถศึกษาและทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา สามารถเลือกและประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติหรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมในการศึกษาค้นคว้าและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผล แปลความหมาย และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในการพูด การเขียน สามารถเลือกใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้

การประเมินผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

1.ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ผลการเรียนรู้

- 1) มีจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ
- 2) มีความซื่อสัตย์ สุจริต และสามารถจัดการปัญหาด้าน

จริยธรรม และความขัดแย้ง

3) มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ และแสดงออกซึ่งคุณธรรม และจริยธรรมในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ

4) มีความรับผิดชอบในหน้าที่ เป็นสมาชิกที่ดี และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการพัฒนา เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ทั้งในการดำรงตนและการปฏิบัติงาน และมีภาวะผู้นำ

5) มีวินัย มีความตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับขององค์กร และสังคม

6) มีจิตสำนึกสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

กลยุทธ์การสอน

ผู้สอนทุกคนจะต้องรับผิดชอบพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมตามที่กำหนด โดยจะต้องใช้กลวิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การยกกรณีปัญหาการสร้างสถานการณ์จำลอง การปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ ปลูกฝังจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างกิจกรรมการสอน

1. จัดรายวิชาคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมทุกรายวิชา
3. สอนโดยใช้กรณีศึกษาและอภิปรายร่วมกัน
4. สอนโดยอ้างอิงจรรยาบรรณทางวิชาชีพ
5. เชิญผู้มีประสบการณ์หรือพระบรยายพิเศษ
6. ผู้สอนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

- ผลการสอบในรายวิชาคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- สังเกตการแสดงพฤติกรรมระหว่างผู้เรียนร่วมกันและกับผู้สอนทุกคน
- ประเมินพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มการรายงานผลงาน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ
- กำหนดหัวข้อทางคุณธรรม จริยธรรมให้ผู้เรียนแสดงออก
- ผลการประเมินจากการฝึกงานจากสถานประกอบการที่ผู้เรียนเข้าฝึกงาน
- สังเกตพฤติกรรมในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับ
- ประเมินจากการตรงเวลาของนักศึกษาในการเข้าชั้นเรียน การส่งงานตามกำหนดระยะเวลาที่มอบหมายและการเข้าร่วมกิจกรรม
- ประเมินจากการมีวินัยและพร้อมเพรียงของนักศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- ประเมินจากความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
- ประเมินจากคุณภาพของงานที่ได้รับมอบหมาย ที่สะท้อนถึงความตั้งใจ
- ประเมินจากกรณีศึกษา การอภิปรายด้านความรู้และความรับผิดชอบ

2. ด้านความรู้

ผลการเรียนรู้

- มีความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างกว้างขวาง เป็นระบบ เป็นสากล และทันสมัยต่อสถานการณ์โลก
- มีความรู้ที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- มีความรู้ในกระบวนการ และเทคนิคการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาและต่อยอดองค์ความรู้ในงานอาชีพ
- สามารถติดตามความก้าวหน้าและวิวัฒนาการในวิชาชีพเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้

กลยุทธ์การสอน

ผู้สอนจะต้องใช้วิธีและเทคนิคการสอนหลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยต้องเน้นทั้งความรู้ภาคทฤษฎีและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ รวมถึงทักษะต่างๆ ผู้สอนควรจะต้องมีการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ โดยเฉพาะจากสถานประกอบการ นอกจากนี้ควรจะต้องมีการพาไปศึกษาดูงานนอกสถานที่หรือในสถานประกอบการตามสาขาวิชานั้นๆ

ตัวอย่างกิจกรรมการสอน

- การบรรยาย
- มอบหัวข้อเรื่องให้ค้นคว้าและทำรายงานทั้งเดี่ยวและกลุ่ม
- ทำรายงานเปรียบเทียบความรู้จากห้องเรียนกับการทำงานจริงภาคปฏิบัติ
- อภิปรายเป็นกลุ่ม
- การศึกษานอกสถานที่และทำรายงาน
- สอนโดยการสาธิตและฝึกปฏิบัติ
- ใช้วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาหรือการสอนที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

- ทดสอบทฤษฎีและปฏิบัติ โดยการสอบย่อย และให้คะแนน
- ทดสอบโดยการสอบข้อเขียนกลางภาคและปลายภาค
- ประเมินผลจากการทำงานที่ได้รับมอบหมายและรายงาน
- ประเมินจากรายงานที่ให้ค้นคว้า และการฝึกปฏิบัติต่างๆ

3. ด้านทักษะทางปัญญา

ผลการเรียนรู้

1. สามารถประมวล และศึกษาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ข้อโต้แย้ง และสังเคราะห์ได้อย่างถูกต้องตามหลักการ และตามขั้นตอนเชิงวิทยาศาสตร์
2. หาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมทั้งเชิงกว้าง และเชิงลึก

3. สามารถแก้ปัญหาที่ใช้เหตุผลเชิงวิเคราะห์ได้
4. สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ไปสู่การฝึกประสบการณ์ภาคสนาม และการปฏิบัติงานจริงตามสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม
5. สามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมจากภาคธุรกิจ และจากศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาทักษะการทำงานให้เกิดประสิทธิผล

กลยุทธ์การสอน

การสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทางปัญญา ผู้สอนควรใช้วิธีและเทคนิคการสอนที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางปัญญา (Brain-based learning) เช่น การสอนโดยเน้นการวิจัย (Research-based learning) การสอนโดยเน้นการแก้ปัญหา (Problem-based learning) การสอนแบบโครงการ (Project-based learning)

ตัวอย่างกิจกรรมการสอน

1. กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ
2. อภิปรายเป็นกลุ่ม
3. การมอบหมายงานให้ค้นคว้า หรืองานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
4. การบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ประกอบการ
5. การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

- ประเมินผลจากผลงานที่มอบหมายให้ทำ
- การสอบข้อเขียน
- การเขียนรายงาน
- การประเมินจากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ผลการเรียนรู้

- ปฏิบัติและรับผิดชอบงานตามหน้าที่และบทบาทของตนในการทำงานเป็นทีมได้
- สามารถพัฒนาตนเอง และพัฒนาวิชาชีพให้ทันสมัย อย่างต่อเนื่องและตรงตามมาตรฐานสากล
- สามารถจัดการทรัพยากรเพื่อการทำงานและการบริหารได้อย่างเหมาะสม

กลยุทธ์การสอน

การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีความรับผิดชอบจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ เช่น มีทักษะการทำงานเป็นทีม สามารถปรับตัวได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย สามารถเป็นผู้นำและผู้ตามได้ดี

ตัวอย่างกิจกรรมการสอน

- บรรจุนี้อหาความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในรายวิชาชีพ
- มอบหมายงานเป็นกลุ่มย่อย และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยหมุนเวียนกันในกลุ่ม
- สอนโดยการใช้กรณีศึกษา

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

- ประเมินจากผลงานของกลุ่มและผลงานของผู้เรียนในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ทำงาน
- ประเมินตนเอง และประเมินซึ่งกันและกัน(peer)
- ใช้แฟ้มสะสมงาน(portfolio) ในการประเมิน
- สังเกตพฤติกรรมในการเรียน
- ใช้ผลการประเมินจากการฝึกงาน

5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลการเรียนรู้

- สามารถใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ

- สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์และวัฒนธรรม
- สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสาร และการนำเสนอข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สามารถใช้เทคนิคพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และสถิติในการประมวล การแปลความหมาย และการ

วิเคราะห์ข้อมูล

กลยุทธ์การสอน

ผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่นักศึกษาต้องติดต่อสื่อสาร ค้นคว้าหาข้อมูล และนำเสนอผลจากการค้นคว้า โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาข้อมูลและ นำเสนอผลงาน

ตัวอย่างกิจกรรมการสอน

- สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนใช้ความสามารถทางภาษาในการติดต่อกับคนไทยและต่างชาติโดยการใช้ทักษะทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

- จัดห้องปฏิบัติการ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพ
- ฝึกให้นำเสนอผลงานที่ค้นคว้าด้วยตนเองโดยใช้รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย
- บูรณาการการใช้คอมพิวเตอร์ เครือข่าย และซอฟต์แวร์หรือสื่อต่าง ๆ ในทุกรายวิชา
- ฝึกแก้ปัญหาหรือโจทย์ที่จำเป็นต้องใช้แบบจำลองคณิตศาสตร์ หรือสถิติ
- ฝึกอ่านผลงานวิจัย และฝึกปฏิบัติทำวิจัย

วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

- ประเมินผลโดยการสอบข้อเขียนและปากเปล่าและการ
- ฝึกปฏิบัติการทางภาษา
- ประเมินผลจากรูปแบบการนำเสนอผลงาน
- ประเมินผลจากการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
- ประเมินผลจากการสรุปหัวข้อที่มอบหมายให้ค้นคว้า
- ประเมินผลงานวิจัย

สรุปคำบรรยายโครงการอบรมเชิงวิชาการ เรื่อง “การฝึกอบรมวิชาครู รุ่นที่ 1 (1/2558)”

หัวข้อ “เทคนิคการให้คำปรึกษา”

โดย อ.ดร.ชฎาภา ประเสริฐทรง

เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2558

ณ ห้องบรรยาย 3 อาคารอำนวยการ ชั้น 3

---

10 คุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษา

1. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
2. มีความรับผิดชอบที่ดี
3. ใจกว้างและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
4. มีความรู้กว้างขวาง
5. มีความจริงใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
6. มีเหตุผลและมีความสามารถในการแก้ปัญหา
7. ไวต่อการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็ว รู้ให้ได้ว่าเขาทุกข์จากอะไร ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก
8. มีหลักจิตวิทยาในการให้คำปรึกษาและมีจรรยาบรรณอาจารย์ที่ปรึกษา
9. รับผิดชอบและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี
10. มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่ออาจารย์สั่งสมประสบการณ์มากขึ้น ๆ อยากรให้อาจารย์นำไปใช้กับคนรอบข้าง ในที่ทำงาน ที่บ้าน

จรรยาบรรณของอาจารย์ที่ปรึกษา

1. รักษาความลับของนักศึกษา
2. อาจารย์ที่ปรึกษาต้องพยายามช่วยเหลือนักศึกษาจนสุดความสามารถ ทำหน้าที่ให้เต็มที่ รับผิดชอบให้เต็มที่ ช่วยอย่างสุดความสามารถ ยกเว้นช่วยในเรื่องเงิน
3. มีความจริงใจและเต็มใจที่จะช่วยเหลือนักศึกษา
4. อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา

1. หลักสูตรและการวางแผนการศึกษาวิชาเรียน
2. การลงทะเบียน
3. วิธีการเรียนและการค้นคว้า อาจารย์อาจใช้วิธีการเดิมที่อาจารย์เคยเรียนมา หรือเข้าห้องสมุด ใช้ e-book

4. สั่งสอน ตักเตือน อบรม เช่น เมื่อผลการเรียนตกต่ำ สั่งสอน (ด้วยวาจา) ในเรื่องการเสพยา รางู๋ ๆ จะคล้าย ๆ บุหรี่ แต่รุนแรงกว่าบุหรี่ 8 เท่า ปัจจุบันนักศึกษาจะเสพยารางู๋ กันเป็นจำนวนมาก นักศึกษาปี 1 อาจารย์ก็จะสอนในเรื่องการปรับตัวในรั้วมหาวิทยาลัย เป็นต้น
5. การให้คำปรึกษา

ชั้นปีที่ 1

1. หลักสูตรโปรแกรมการเรียน
2. วิชาเรียน
3. วิธีการเรียนการสอน
4. สอนทักษะชีวิต
5. การให้คำปรึกษา
6. ให้กำลังใจและสร้างเป้าหมายในการศึกษา
7. การปรับตัวกับการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย
8. การเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะและสถาบัน
9. การปลูกฝังอัตลักษณ์ของคณะและสถาบัน เช่น เหตุที่เกิดมุลนิธิป่อเต็กตึ๊ง คือ ท่าน ดร.อุเทน สำนึกในบุญคุณแผ่นดินไทย ทั้งนี้อาจารย์ต้องเริ่มปลูกฝังที่ตัวเองก่อน
10. การทำตนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสถาบัน การทำหน้าที่ของนักศึกษาที่ดี ทำหน้าที่เป็นผู้เรียนรู้ที่ดี

ชั้นปีที่ 2

1. บทบาทของรุ่นพี่ เช่น การให้ความช่วยเหลือรุ่นน้อง
2. มารยาทสังคม
3. การทำกิจกรรม
4. การทำตัวเป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้อง ฝึกการเป็นผู้นำ การทำกลุ่ม เป็น Model ให้รุ่นน้อง

ชั้นปีที่ 3

1. แนวทางสู่ความสำเร็จในอาชีพ
2. การเข้าสังคม
3. การทำตนให้เป็นประโยชน์ จะต้องเริ่มทำตนเป็นจิตสาธารณะ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัย เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม
4. พัฒนาตนเองเพื่อเตรียมประกอบอาชีพ เช่น ภาษา บุคลิกภาพ เพื่อเข้าสู่อาเซียน นักศึกษาควรได้ 2 ภาษา บุคลิกภาพต้องฝึกให้นักศึกษา เพราะเขาจะออกไปประกอบอาชีพ

ชั้นปีที่ 4

1. บุคลิกภาพที่เหมาะสมกับอาชีพ เช่น ภาพลักษณ์ภายนอกต้องดูดี

2. ความพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ เช่น สายวิชาชีพ เกษษศาสตร์ สายแพทย์ เมื่อปฏิบัติงานจริง จะไม่มีสิทธิ์มาถามอาจารย์ได้ ต้องฝึกความเป็นผู้ใหญ่ การตัดสินใจ
3. การก้าวเข้าสู่อาชีพ / วิชาชีพ
4. แนวทางการศึกษาต่อ

การให้คำปรึกษา

การที่เราจะมาฝึกใครสักคนให้มาช่วยแก้ปัญหา เพื่อหาทางออก ซึ่งเขาต้องแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพราะเขาย่อมรู้ดีในปัญหาของตัวเอง แต่เราจะทำอย่างไรไม่ให้เกิดความรู้สึกเศร้าใจ

แนวคิดของการให้คำปรึกษา เป็นเพียงผู้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้ขอคำปรึกษายืนได้ด้วยตนเอง ก่อนที่จะเป็นผู้ให้คำปรึกษา ต้องมีการปรับทัศนคติของการเป็นอาจารย์เราไม่ควร ตีตราผู้อื่น หรือให้นิยาม ว่าคนนั้นมีคุณค่าด้อยกว่า การที่ถูกตีตรา จะรู้สึกทุกข์

ความต้องการของผู้มีปัญหา

1. ต้องการเป็นคนดี
2. เก็บข้อมูลเป็นความลับ
3. ยอมรับพฤติกรรม ไม่ตำหนิ ไม่รังเกียจ
4. ให้อภัย เข้าใจเหตุผล / ความจำเป็น
5. ช่วยเหลือ หาแนวทางการแก้ไขที่สามารถทำได้

กิจกรรมเด็กนักเรียนห้อง ข.

ทำไมนักเรียนห้อง ข. จึงต่ำกว่าห้อง ก.

1. ความเชื่อของตนเอง
2. การปฏิบัติของคนรอบข้าง พ่อ แม่ ครู

การตีตรา

การตีตรา หมายถึง การแปลความหมายพฤติกรรมในแง่ลบเป็นการจัดประเภทโดยใช้คุณศัพท์เป็นคำอธิบายลักษณะของบุคคล แต่ละบุคคล อาจแปลความหมายไม่ตรงกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ผลของการตีตรา ทำให้ผู้ที่ถูกตีตราหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความทุกข์ใจ ผู้ที่ถูกตีตราถูกรังเกียจจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในที่สุดผู้ที่ถูกตีตรามีพฤติกรรมหลีกเลี่ยง หรือต่อต้านสังคม การที่เราได้ยินเรื่องอะไรมาไม่ต้องเชื่อทั้งหมดให้เพียงรับฟัง อย่างนี้กำหนดคนที่ถูกกล่าวหา

ผลของการตีตรา

- ผู้ที่ถูกตีตราหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความทุกข์ใจ อาจารย์ควรจะถามเขาว่า “อะไรทำให้คุณคิดอย่างนั้น” เพื่อให้เขารู้สึกดีขึ้น
- ผู้ที่ถูกตีตราถูกรังเกียจจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ผู้ที่ถูกตีตรามีพฤติกรรมหลีกเลี่ยง / ต่อต้านสังคม

ความหมาย

กระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (Help him or her to help himself or herself) ซึ่งนักศึกษาเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาของตนเองดีที่สุด ฉะนั้นอาจารย์อย่างไรก็แก้ปัญหาให้เขา ให้เขาแก้ด้วยตนเอง

จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษา

จุดมุ่งหมายระยะสั้น

ผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ ส่งเสริมให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ปรับปรุงสัมพันธภาพ ไปด้วยกัน เพียงแค่เขารู้สึกดีขึ้น ลดความเครียดลง อาจารย์ให้คำปรึกษาก็ประสบความสำเร็จแล้ว โดยปัญหายังไม่ได้แก้ แต่ความรู้สึกที่ดีนั้นจะทำให้เขาเข้าใจตนเอง อาจารย์จะไปด้วยกันกับเขา ไม่ใช่แก้ปัญหาให้เขา

จุดมุ่งหมายระยะยาว

พึ่งพิงตนเองได้ ยอมรับและปรับปรุงตนเอง มีทักษะการแก้ไขปัญหา และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (the fully functional person)

กระบวนการให้คำปรึกษา

- สร้างความสัมพันธ์ ไม่ถามคำถามว่า “ทำไม”
- รวบรวมข้อมูล
- กำหนดปัญหา
- แก้ไขปัญหา
- ยุติและติดตามผล ห้ามตัดสิน ถูกผิด

การสร้างความสัมพันธ์ (Rapport)

- ต้อนรับอย่างอบอุ่น จริงใจ เป็นธรรมชาติ สนทนาเรื่องทั่ว ๆ ไป
- ให้ความใส่ใจเท่าที่เป็นมิตร ยอมรับ
- การตั้งคำถาม ใช้ (อะไร แทน ทำไม) (อะไรทำให้ถูกตำหนิ) แต่ถ้าจะใช้ ทำไม จะต้องบวกกับสิ่งไม่มีชีวิต ห้ามมีคนแฝงอยู่) สิ่งที่ยอมรับคือ เรื่องการเมือง ความคิด ความเชื่อ

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้

จะส่งผลให้เกิด

- อบอุ่นใจ
- คลายเครียด
- ไว้วางใจ
- อยากบอก/เล่าเรื่องของตน

การรวบรวมข้อมูล (Collecting data)

- ตั้งคำถามเหมาะสม ไม่ถามคำถามว่า “ทำไม”
- รับฟังอย่างตั้งใจ อดทน ยอมรับ เข้าใจความรู้สึก

- สังเกตคำพูด น้ำเสียง และพฤติกรรม
- วางตัวเป็นกลาง ไม่ตัดสิน / ตำหนิ / ตีตรา ห้ามตัดสินถูกผิด ไม่มีจะส่งผลให้
- สสำรวจตนเอง สสำรวจปัญหา
- เปิดเผยตนเอง
- รับรู้ปัญหาของตนเอง
- ระบายความรู้สึก

กำหนดปัญหา (Setting Problem)

- สรุปเรื่องราว
- ชี้ประเด็นปัญหา
- ยอมรับปัญหา ปัญหาของเขาอาจจะแค่เล่า ระบายให้ฟัง ก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว
- ให้กำลังใจ ตั้งเป้าหมายในการแก้ไขปัญหา ให้สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวผู้รับคำปรึกษาเอง จะส่งผลให้
- เข้าใจปัญหา
- รู้สาเหตุ
- รู้ความต้องการ
- คิดหาแนวทางการแก้ปัญหา

เป้าหมายของการกำหนดปัญหา

1. สสำรวจปัญหา (ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร)
2. ค้นหาสาเหตุ (เกิดขึ้นได้อย่างไร)
3. เข้าใจความต้องการ (ตกลงว่าเขาต้องการให้ช่วยหรือเปล่า)

สรุปปัญหา

1. ปัญหาด้านความคิด / ความเชื่อ
2. ปัญหาด้านอารมณ์
3. ปัญหาด้านพฤติกรรม

การแก้ปัญหา (Solving Problem)

- ให้ผู้รับบริการ หาทางเลือกหลาย ๆ ทางเลือก
- ให้ข้อมูลและผล
- สรุปความ

ส่งผลให้

- มีเป้าหมาย

- หาทางเลือก (วิธีการแก้ไขปัญหา)
- เปรียบเทียบข้อดี / ข้อเสีย)
- วางแผนแก้ปัญหา
- ตัดสินใจ

วิธีการแก้ปัญหาที่ดี

เช่น เด็กท้องในวัยเรียน ทางออกมีอะไรบ้าง

1. เก็บเด็กไว้
2. ทำแท้ง มีข้อดี ข้อเสีย อะไรบ้าง

วิธีการแก้ปัญหา

1. เปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย

วางแผนการแก้ปัญหา

➤ ให้นักศึกษาเลือก ถ้าเขาบอกว่าหนูแก้ไม่ได้ ให้อาจารย์ดำเนินการต่อ เราอาจจะถามว่า “หนูกลัวบาปไหมคะ แต่จะไม่มาเปรียบเทียบกับตัวเอง อาจารย์ควรช่วยเขาคิดข้อเสีย ถ้าเขาเลือกทำแท้งอนาคตของเขาก็จะผิดพลาดชีวิต

ชนิดของปัญหาและการแก้ไข

ชนิดของปัญหา

■ ปัญหาเกี่ยวกับความจริง (Factual Problem)

การแก้ไข

- ใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหา
- ใช้การอภิปรายร่วมกัน
- ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

■ ปัญหาเกี่ยวกับอารมณ์ (Emotional Problem)

การแก้ไข

- ใช้เทคนิคแก้ใจว่าง
- ใช้เทคนิคลดความเครียด
- ใช้เทคนิคของการสร้างความสัมพันธ์

■ ปัญหาผลประโยชน์ (Beneficial Problem)

การแก้ไข

- ใช้เทคนิคการแก้ปัญหา อารมณ์หรือความจริง
- ใช้การประนีประนอมหรือการเจรจาต่อรอง ให้ได้ประโยชน์ทั้งคู่

ยุติปัญหาและติดตามผล (Closing and Following-up)

- ให้ทบทวนการตัดสินใจ

- ให้เห็นคุณค่าในตนเอง
- เสริมแรงให้กำลังใจในการปฏิบัติ
- ยุติสัมพันธภาพหรือนัดพบครั้งต่อไป หรือ ส่งต่อ..เพื่อรับการรักษา อาจต้องหาจิตแพทย์

ส่งผลให้

- ทบทวนการตัดสินใจ
- สรุปลความเข้าใจ
- มีแรงจูงใจและมั่นใจในการปฏิบัติ
- คลายทุกข์

ทักษะการตัดสินใจ

1. กำหนดทางเลือกมากกว่า 2
2. วิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสีย
3. ตัดสินใจเลือกทางเดียว
4. แก้ไขข้อเสียของทางเลือกนั้น
5. ตัดสินใจ

กิจกรรมฝึกการสังเกต

วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา ฝึกการสังเกต โดยให้ยืนขึ้นแล้วจับคู่สังเกตคู่ของตัวเอง และให้กลับหลังหัน และให้แต่ละคนเปลี่ยนแปลงตัวเอง จำนวน 2 จุด และให้คู่ของตนเองสังเกตว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง

ภาษามืออยู่ 2 แบบ

- ภาษาพูด
- ภาษาท่าทาง

อวัจนภาษา / ภาษาท่าทาง

1. การประสานสายตา (Eye contact)
2. การแสดงสีหน้าและควมมีชีวิตชีวาในสีหน้า (Facial Expression)
3. เสียงที่ใช้
4. การวางตำแหน่งร่างกายและการเคลื่อนไหวร่างกาย
5. การสัมผัส (Touching)
6. การใช้ความเงียบ
7. การจัดสถานที่และการจัดวางตำแหน่งท่านั่ง / ท่ายืนในการให้คำปรึกษา

1. การประสานสายตา (Eye contact)

การประสานสายตาคำที่ดี การมองผู้รับคำปรึกษาขณะที่รับฟัง ในลักษณะที่ผ่อนคลายไม่เคร่งเครียด เป็นธรรมชาติ

➤ เบนสายตาออกไปบ้างเป็นครั้งคราว แล้วค่อยเบนสายตากลับมามองผู้รับคำปรึกษา
ผู้ให้คำปรึกษา

- ประสานสายตาอย่างเป็นธรรมชาติ
- เปิดรับการประสานสายตาของผู้รับคำปรึกษา

การประสานสายตาที่ไม่เหมาะสม

- การประสานสายตานานเกิน 10 วินาที จ้องตา สื่อถึงความก้าวร้าว
- การหลบตา สื่อถึงการปกปิดข้อมูล ไม่จริงใจ
- สร้างบรรยากาศของการไว้วางใจ
- ส่งเสริมให้ผู้รับคำปรึกษาพูดเรื่องราวของตน

กิจกรรม คือ ให้มองที่คู่ของเรา สบตา แสดงถึงการอยากช่วยเหลือ การมองที่ตานั้นไม่ควรเกิน 10 วินาที และมีการเคลื่อนย้ายหรือพักสายตา มีจุดพักอยู่ที่ปลายจมูก ดิ่งหู โหนกแก้ม ริมฝีปาก หรือคาง
ฝึกสัปดาห์ 1 ครั้ง 1/2 เพื่อเป็นการแสดงว่าเรายังฟังเขาอยู่ และเพื่อให้เขาพูดต่อ

2. การแสดงสีหน้า และควมมีชีวิตชีวาในสีหน้า

การแสดงออกทางสีหน้าอย่างเหมาะสม

- สื่อถึงความสนใจ จริงใจ ยอมรับ ห่วงใย

การแสดงสีหน้าที่ไม่เหมาะสม (ผู้ให้คำปรึกษา)

- การแสดงสีหน้าเรียบเฉย ความไม่สนใจ
- การขมวดคิ้วบ่อย ๆ การไม่เห็นด้วย ไม่เข้าใจ เครียด กังวล สงสัย
- การมองนาฬิกา แสดงว่า หมดเวลาของผู้มาขอคำปรึกษาแล้ว
- มุมปากตก แสดงถึง การเศร้าโศกเสียใจ กังวลใจ เป็นไปในทางลบ

3. ลักษณะต่าง ๆ ในการใช้เสียง

เสียงที่ใช้ หมายถึง มีความกระตือรือร้นหรือไม่ เสียงที่เศร้าแสดงถึงการไม่มีพลัง

ระดับเสียง (Tone of voice) มีหลายลักษณะ

- เสียงเบา ความไม่เชื่อมั่น
- เสียงเข้มแข็ง ความมั่นใจ มั่นคง
- เสียงแจ่มใส ความสุข สดชื่น
- เสียงสั่น ความประหม่า กลัว
- เสียงแข็งกร้าว ความก้าวร้าว โกรธ
- เสียงราบเรียบ ไม่แสดงความรู้สึก

4. การวางตำแหน่งร่างกาย และการเคลื่อนไหวร่างกาย

การเคลื่อนไหวร่างกาย (ผู้รับคำปรึกษา)

- การใช้นิ้วเคาะ เขย่าขา ผุดลุกผุดนั่ง กัดเล็บ กดปากกา เล่นกระดุม บิดขยี้เสื้อ ทักนิ้ว เป็นอาการแสดงถึง มีความวิตกกังวล

- การนั่ง

➤ นั่งตัวตรง (ผู้รับคำปรึกษาไม่นั่งหลังพิงเบาะ) แสดงถึงความตื่นตัว นั่งโน้มตัวมาข้างหน้านิดหนึ่ง ภาษาท่าทางตั้งใจฟัง โน้มตัวมาข้างหน้าเป็นตัว V 45 องศา เว้นขาให้ห่างกัน ไม่ให้โดนขาเด็ก ซึ่งเป็นการแสดงถึง เราตั้งใจฟังอยู่ ให้คุณเล่าต่อ

- แต่ถ้าอาจารย์นั่งหลังพิงเก้าอี้ จะแสดงถึงความเฉื่อย เนื่อย

- นั่งตัวงอ หลังงอ จะแสดงถึงความเหน็ดเหนื่อย เบื่อหน่าย

- นั่งหน้าเซิด แสดงถึงการไม่ยอมรับ หมางเมิน

- นั่งห่าง แสดงถึง ความใกล้ชิด

5. การสัมผัส

“การสัมผัส (Touching)” หมายถึง การแตะต้องทางร่างกายระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้รับคำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาอาจใช้ “การสัมผัสแขนหรือไหล่” ของผู้รับคำปรึกษาเบา ๆ

- ความห่วงใย ให้กำลังใจ

กิจกรรม ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาฝึกการกอดบ่าบอด ให้กอดกันจนรับรู้ถึงการเต้นของหัวใจเพื่อน เพื่อให้หัวใจของเราเต้นเป็นจังหวะเดียวกันกับหัวใจของเพื่อน ซึ่งวิธีนี้ก็ใช่อีกวิธีหนึ่งในการใช้ชีวิตคู่ การกอด เป็นความรัก ความผูกพัน ยามทุกข์และสุข คือ เพื่อนชีวิต การกอดเป็นการรับรู้ถึงความทุกข์ของเขาว่า เขายังมีเราอยู่ ใช้ในกรณีพิเศษเดียวกันกับลูกศิษย์ ถ้าต่างเพศ ผู้ชายใช้วิธีตบเบา ห้ามตบหัว และตบหน้าขา ซึ่งจะทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศได้ ต้องระวัง

6. การใช้ความเงียบ

ทำให้ทบทวนสิ่งที่เขาปรึกษาเรา ถ้าอาจารย์ไม่เงียบ เหมือนอาจารย์กลัวความเงียบ

- ผู้ให้คำปรึกษาควรพิจารณาสถานการณ์ให้เหมาะสม

- ถ้าใช้ไม่เหมาะสมจะสร้างความอึดอัด

- ผู้รับคำปรึกษาได้คิด ทบทวนตนเอง

7. การจัดวางสถานที่และจัดวางตำแหน่งที่ให้คำปรึกษา

สถานที่ที่ความสะอาด เป็นระเบียบ

- ได้รับการต้อนรับ สะดวกใจ ปลอดภัย

สิ่งที่กีดขวาง (โต๊ะ เก้าอี้)

- โต๊ะแสดงถึงการที่เราเป็นเจ้าของ

- การปกป้อง ไม่เปิดเผย

- อำนาจ เจ้าของพื้นที่

1. การฟัง (Listening)

ประโยชน์ของการฟัง

1. ทราบรายละเอียดของปัญหา เพื่อพิจารณาการช่วยเหลือ
2. สร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้และผู้รับคำปรึกษา
3. ทำให้ผู้ให้คำปรึกษาเข้าใจบุคลิกภาพ ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและอารมณ์ของผู้รับคำปรึกษาที่ซ่อนอยู่ภายใน
4. ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง

ข้อควรปฏิบัติในการฟัง

1. ตั้งใจ มีสมาธิในการฟังตั้งแต่ต้นจนจบ ให้อาจารย์บอกนักศึกษาไปเลยว่ามีเวลาเท่าไร ถ้าเวลายังไม่พอก็จะนัดใหม่อีกครั้งคราวหน้า
2. เอาใจใส่ต่อทั้งต่อภาษาพูดและภาษาท่าทาง
3. ขจัดความคิดและปัญหาทั้งหมดของผู้ให้คำปรึกษาออกไปชั่วคราว ในขณะที่ให้คำปรึกษาไม่แสดงอาการเร่งรีบ เช่นดูนาฬิกา ให้บอกนักศึกษาไปเลยว่าจะไม่พร้อม อาจมีปัญหาครอบครัว ปัญหาที่บ้าน ยังไม่พร้อมให้คำปรึกษา การให้คำปรึกษาเป็นการเติมเต็มชีวิตให้เขามากกว่าให้เป็นคนเก่ง การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นการสอนทั้งชีวิต
4. หลีกเลี่ยงการตัดสินพฤติกรรมของผู้รับคำปรึกษา โดยวิพากษ์วิจารณ์ โต้แย้ง ชัดแจ้งหว่าไม่เห็นด้วย หลีกเลี่ยงการทำหน้าที่ผู้พิพากษา

ตัวอย่างการฟัง

ผู้รับคำปรึกษา : “อาจารย์ช่วยอะไรหนูไม่ได้หรอก หนูอยากตาย”

ผู้ให้คำปรึกษา : (สบตา ผงกศีรษะ) อาจารย์ห้ามยิ้ม

ผู้รับคำปรึกษา : “พอเค้ารู้ว่าหนูท้อง เค้าก็ทิ้งหนูไป” (ก้มหน้า น้ำเสียงสั่น เริ่มร้องไห้)

2. การถาม (Question)

เป็นทักษะสำคัญในการค้นหารายละเอียด ความรู้สึก และเรื่องราวต่าง ๆ ของผู้รับคำปรึกษา

1. คำถามปลายปิด เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจง การถามลักษณะนี้จะได้คำตอบสั้น ๆ เช่น ใช่/ไม่ใช่ ชอบ/ไม่ชอบ เป็นต้น
2. คำถามปลายเปิด เป็นการถามที่ไม่ได้กำหนดขอบเขตของการตอบ ทำให้ผู้รับคำปรึกษามีโอกาสพูดเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และสิ่งที่เป็นความต้องการของตน

ข้อควรปฏิบัติในการถาม

1. ใช้คำถามปลายเปิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. คำถามปลายปิดควรใช้เมื่อต้องการทราบคำตอบที่เฉพาะเจาะจง
3. หลีกเลี่ยงการใช้คำถาม

- “ทำไม” เพราะทำให้เกิดการต่อต้าน ตำหนิ
- “มีปัญหาอะไร” เพราะทำให้ผู้รับคำปรึกษา รู้สึกถูกตำหนิ คนทุกคนไม่ยอมมีปัญหา

ตัวอย่างการถาม

ผู้ให้คำปรึกษา : “ทำไมหนูต้องทำร้ายตนเอง”

(คำถามปลายเปิด แผงคำตำหนิ โง่ ?)

ปรับเป็น

ผู้ให้คำปรึกษา : อะไรเป็นสาเหตุให้หนูคิดทำร้ายตนเอง

3. การให้กำลังใจ (Encouragement)

การให้กำลังใจ เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษามั่นใจในความสามารถของตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและมีพลังในการแก้ไขปัญหาของตนเอง

ข้อควรปฏิบัติในการให้กำลังใจ

ใช้อย่างเหมาะสม หากใช้มากเกินไป การให้กำลังใจนั้นจะไม่มีคุณค่าเท่าที่ควร

ตัวอย่างการให้กำลังใจ

ผู้ให้คำปรึกษา : “ที่หนูบอกว่าจะรักตัวเองมากขึ้น จะกลับมาเข้มแข็งดังเดิม เป็นความคิดที่ดีมาก”

ผู้รับคำปรึกษา : “คะ หนูจะพยายาม เพื่อพ่อแม่และตัวหนูเอง”

4. การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling)

เป็นการรับรู้ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ ที่ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงออกมาทั้งที่เป็นคำพูดหรือท่าทาง เป็นการพูดเพื่อช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้รับรู้ เกิดเข้าใจความรู้สึกหรืออารมณ์ที่สับสนของตนเอง และทำความเข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง

ข้อควรปฏิบัติในการสะท้อนความรู้สึก

1. สังเกตพฤติกรรม คำพูด น้ำเสียงที่แสดงออกมาและหาจังหวะที่จะสะท้อนความรู้สึก ดูความสอดคล้อง
2. ใช้คำศัพท์ที่ตรงกับความรู้สึกมากที่สุด
3. ไม่ควรใช้คำว่า “รู้สึก” บ่อยครั้งและไม่ใช้คำศัพท์เกี่ยวกับความรู้สึกซ้ำ ๆ ควรหาวิธีเปลี่ยนเป็นคำพูดอื่น
4. ต้องทำทันทีที่ผู้ขอคำปรึกษาแสดงความรู้สึกออกมาเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาได้รับรู้อย่างชัดเจนและเป็นจริง

ตัวอย่างการสะท้อนความรู้สึก

ผู้รับคำปรึกษา : “หนูไม่ติเอง ที่ใจง่ายและไม่รู้จักป้องกัน”

ผู้ให้คำปรึกษา : “หนูเสียใจกับเหตุการณ์ที่ผ่านมา”

ผู้รับคำปรึกษา : “หนูทำให้พ่อแม่ผิดหวัง (ร้องไห้ ก้มหน้า)”

ผู้ให้คำปรึกษา : “หนูรู้สึกผิด”

ผู้รับคำปรึกษา : “ค่ะ” (พยักหน้า)

5. การให้ข้อเสนอแนะ (Giving Information)

เป็นการให้ข้อเท็จจริง ข้อมูล ประสบการณ์ เหตุการณ์ ทางเลือกจากผู้ให้คำปรึกษาไปยังผู้รับคำปรึกษา

ข้อควรปฏิบัติในการให้ข้อเสนอแนะ

1. ใช้เมื่อมีความจำเป็นต่อผู้รับคำปรึกษาจริง ๆ หากผู้รับคำปรึกษาไม่ได้รับข้อเสนอแนะดังกล่าว จะมีปัญหาหรือจะไม่สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม
2. ข้อเสนอแนะที่ให้ต้องเป็นข้อเท็จจริง
3. หากเป็นการให้แหล่งข้อมูลกับผู้รับคำปรึกษา ผู้รับคำปรึกษาต้องหาช่องทางในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เช่น ให้ผู้รับคำปรึกษาไปอ่านหนังสือเรื่อง ในห้องสมุดของโรงเรียนควรมีหนังสือเรื่องนั้น เป็นต้น

ประโยชน์ของการให้ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อระบุทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ให้แก่ผู้รับคำปรึกษา
2. ขจัดความไม่รู้ของผู้รับคำปรึกษาทำให้เขาตัดสินใจได้ดีขึ้น
3. ให้ผู้รับคำปรึกษาได้สำรวจการยึดมั่นในข้อมูลที่ไม่ถูกต้องของตนเองที่เคยได้รับมาก่อน
4. ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาพิจารณาประเด็นปัญหาที่เคยละเลย
5. ส่งเสริมให้ผู้รับคำปรึกษาได้พิจารณาถึงปัญหาของตนเองอย่างรอบคอบ

ตัวอย่างการให้ข้อเสนอแนะ

ผู้ให้คำปรึกษา : ครูมีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการทำแท้ง หนูลองเอาไปศึกษา
ดูนะ เผื่อจะเป็นประโยชน์ต่อหนู”

ผู้รับคำปรึกษา : “ค่ะ หนูจะไปอ่านดู”

6. การสรุป (Summarization)

เป็นการรวบรวมข้อมูลและสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างการให้คำปรึกษา ซึ่งจะมีทั้งการสรุปเนื้อหาความคิด ความรู้สึก และกระบวนการให้คำปรึกษา

ประโยชน์ของการสรุป

1. ทำให้ผู้รับคำปรึกษาชัดเจนในประเด็นต่าง ๆ ที่พูดออกมา
2. การสรุปในระหว่างการให้คำปรึกษาจะช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตรงกัน และเห็นภาพทั้งหมดของปัญหา
3. การสรุปครั้งสุดท้ายเป็นการย้ำประเด็นสำคัญ สรุปว่ามีปัญหาอะไร และจะแก้ปัญหายังไง

การสรุปทั้งเนื้อหา วิธีการแก้ปัญหา ประโยชน์ของการสรุปทำให้นักศึกษาชัดเจนใน
ประเด็นของเขาที่พูดออกมา

ข้อควรปฏิบัติในการสรุป

1. เมื่อเริ่มต้นการให้คำปรึกษาเพื่อสรุปทบทวนการให้คำปรึกษาในครั้งที่ผ่านมา
2. การสรุประหว่างการให้คำปรึกษาเมื่อผู้รับคำปรึกษาพูดยืดเยื้อ วกวน
3. สรุปหลังเสร็จสิ้นการให้คำปรึกษา เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ

ตัวอย่างการสรุป

ผู้ให้คำปรึกษา : “เท่าที่เราคุยกันมา หนูลองบอกครูสิว่า หนูจะ (ทำอะไรต่อไป) แก้ไข
ปัญหานี้อย่างไร”

ผู้รับคำปรึกษา : “ตกลงว่าหนูจะนำเรื่องนี้ไปปรึกษาพ่อแม่ก่อน และหนูจะไม่ทำร้ายตนเอง
เพื่อหนีปัญหา”

สรุป 6 เทคนิคการให้คำปรึกษา

1. ฟัง : อย่างตั้งใจ
2. ถาม : อย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่คำว่า “ทำไม”
3. ให้กำลังใจ : สู้กับปัญหา
4. สะท้อนความรู้สึก : ทันททีที่สัมผัสใจ
5. ให้ข้อเสนอแนะ : ถูกต้องแม่นยำ
6. สรุป : เพิ่มความชัดเจน ปัญหาคืออะไร และแก้อย่างไร

ทักษะการตัดสินใจ

1. กำหนดทางเลือกมากกว่า 1
2. วิเคราะห์ข้อดี - ข้อเสีย
3. ตัดสินใจเลือกทางเดียว
4. แก้ไขข้อเสียของทางเลือกนั้น
5. ตัดสินใจ